

Foto: Freepik

Outreachend werken met vaccinaties bij kwetsbare leerlingen

Veerle Germeijs

Nena Floré is paramedisch werker in het VCLB Ieper. Het voorbije schooljaar ging ze aan de slag in een project rond gezondheidszorg bij kwetsbare kinderen en jongeren. Dit jaar is ze ook actief in de Werkgroep Communiceren rond Gezondheid bij VCLB-Koepel). De andere medewerkster die Caleidoscoop interviewde, wenst anoniem te blijven.

In 't kort

Twee CLB-medewerkers vertellen wat aanklampend werken in de gezondheidszorg met hen het voorbije schooljaar deed, want in hun CLB's werd er wat gereorganiseerd: ze konden zich gedurende 9 maanden extra focussen op de gezondheidszorg bij kwetsbare leerlingen en werden vrijgesteld van een aantal andere CLB-taken. Dat was mede mogelijk door extra middelen van twee gelijkaardige netoverstijgende CLB-projecten, toegekend door het Huis van het Kind. Hun verhaal aan Caleidoscoop is er een van leerrijke ervaringen. Geen studie met voor- en nameting, maar een verhaal waarmee ze hun fierheid over wat ze bereikten, uitdragen en inspiratie geven.

Ontmoeting met kwetsbare gezinnen en anderstalige nieuwkomers

Het voorbije schooljaar werden Nena Floré en Griet Devos¹ bij twee projecten de centrale aanspreekpunten op het CLB als het gaat om de gezondheidszorg van kwetsbare kinderen in Veurne, Ieper en Koksijde. Het grootste deel van hun tijd gaat naar het contacteren en ontmoeten van ouders. Tijdens die gesprekken geven ze informatie over het CLB, proberen ze zicht te krijgen op de vaccinatiestatus van de kinderen en goedkeuring te verkrijgen om het vaccinatieschema af te werken. Op dat moment overlopen ze ook samen met de ouders de medische vragenlijst van het CLB als dat nodig is. Er wordt ook gepeild naar andere zorgnoden en eventueel (in overleg met het CLB) doorverwezen naar de betreffende dienst.

Het is belastender dan ik dacht bij de start van het project.

‘Om het eerste contact te kunnen leggen met de gezinnen in ons project, hang je als CLB voor een groot deel af van de informatie die de school doorgeeft over het gezin’, zegt Griet. ‘Het is dan ook erg belangrijk dat een school haar ouders kent. Alles staat of valt daarmee. Als een school je zegt dat de ouders Nederlands, Frans of Engels begrijpen maar dat niet waar blijkt te zijn als je hen opzoekt, moet je soms helemaal opnieuw beginnen.’

‘Ouders informeren, motiveren en ook effectief hun toestemming verkrijgen om te vaccineren is een cruciale eerste stap’, zegt Nena. ‘Voor het project startte, liep het daar al vaak mis. Sinds het project melden verpleegkundigen of artsen van het CLB aan mij de anderstalige nieuwkomers. Meestal gaat het om gezinnen afkomstig uit Syrië of Irak. Dan ga ik op zoek naar een manier om hen te ontmoeten. Dat kan via huisbezoeken, via een telefonisch gesprek, op school, in het opvangcentrum van Fedasil of via andere partners in het netwerk (bv. de polioverantwoordelijke van de gemeente Koksijde of de maatschappelijk werker van het Sociale Huis). Vervolgens koppel ik alles ook terug aan het begeleidend CLB-team.’

De doelgroep in het project van Griet is wat ruimer: ‘Het gaat bij mij niet enkel om anderstalige nieuwkomers, maar ook om gezinnen die al langer in België verblijven en waar door materiële of pedagogische beperkingen de gezondheidszorg in het gedrang dreigt te komen. Dat zijn gezinnen die hier soms al meerdere jaren wonen, maar tijdens het reguliere werk vaak tussen de mazen van het net glipten omdat er gebrek aan tijd was om echt aanklampend te werk te gaan. In vergelijking met Nena heb ik dus meer gezinnen die afkomstig zijn uit België, Nederland, Polen of Roemenië. De manier van werken is grotendeels dezelfde als die van Nena: heel aanklampend en laagdrempelig. Ik merk wel dat deze gezinnen, in vergelijking met anderstalige nieuwkomers, nóg minder toegang hebben tot een netwerk van zorg en hulp. Meestal heb ik met hen contact via huisbezoeken, maar ook via gesprekken op het CLB. Daarnaast overleg ik regelmatig met CLB-collega's die de leerlingen uit deze gezinnen begeleiden. Er is ook wekelijks een informeel overlegmoment tussen Nena en mij. We leren zo veel van elkaar over het begeleiden van die moeilijk bereikbare gezinnen.’

Nena Floré en Griet Devos konden via twee projecten aan de slag.

Over welke projecten gaat het?

1. Project Gezondheidsscreening bij anderstalige nieuwkomers in Veurne (Nena)

Organisatie: VCLB Veurne-Diksmuide-Westhoek en CLB GO! Westhoek

Toegekende middelen: daarmee wordt 1 extra verpleegkundige (20 %) gedurende 9 maanden tewerkgesteld

Doelgroep: anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs, die in Koksijde permanent (verblijfsvergunning) of tijdelijk (opvangcentrum) verblijven

Doel:

- de algemene gezondheidstoestand screenen van alle anderstalige nieuwkomers wiens klas tijdens schooljaar 2016-2017 naar het medisch onderzoek gaat;
- de vaccinatiestatus in orde maken;
- opvolgen van het welbevinden en eventuele doorverwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening. Ouders ontmoeten en kennis laten maken met onderwijs-, gezondheids- en welzijnsaanbod.

Methodiek:

- de school in Koksijde brengt het CLB op de

hoogte bij inschrijving van een anderstalige nieuwkomer;

- samenwerking tussen CLB, de gemeente (bv. polioverantwoordelijke), opvangcentra, Huis van het Kind, OCMW en andere diensten (bv. CAW, Kind en Gezin) om een gesprek met de ouders te voeren over vaccinatiestatus en gezondheidstoestand;
- CLB informeert via de school de ouders over de CLB-werking, inclusief het medisch onderzoek en vaccinaties.

Gezinnen bereikt via (periode 9/2016 – 5/2017): huisbezoeken (10 gezinnen, 22 kinderen), gesprekken op school (6 gezinnen, 12 kinderen), gesprekken in opvangcentrum Fedasil (8 gezinnen, 12 kinderen), telefonisch contact (5 gezinnen, 6 kinderen), in samenwerking met het netwerk (12 gezinnen, 13 kinderen)

2. Project Gezondheidszorg bij kwetsbare kinderen in Ieper (Griet)

Organisatie: VCLB Ieper en CLB GO! Westhoek

Toegekende middelen: daarmee wordt 1 extra verpleegkundige (40 %) gedurende 9 maanden tewerkgesteld

Doelgroep: kwetsbare kinderen (d.w.z. hun gezondheidszorg dreigt in het gedrang te komen door materiële of pedagogische beperkingen in het gezin) en anderstalige nieuwkomers in het basis- en secundair onderwijs die in Ieper verblijven

Doel:

- de vaccinatiestatus in orde maken;
- opvolgen van het welbevinden en eventuele doorverwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening. Ouders ontmoeten en kennis laten maken met onderwijs-, gezondheids- en welzijnsaanbod.

Methodiek:

- CLB bevraagt scholen naar welke kwetsbare kinderen en nieuwkomers zij registreerden;
- CLB-verpleegkundigen melden hiaten in de vaccinatiestatus;
- CLB benadert de ouders en informeert hen over de CLB-werking, inclusief het medisch onderzoek en vaccinaties.

Gezinnen bereikt via (periode 9/2016 –

5/2017): huisbezoeken (43 gezinnen), gesprekken op het CLB (26 gezinnen)

In het begin was ik zenuwachtig als ik op huisbezoek ging.

Sneller vooruitgaan door samen te werken

Nena en Griet bereiken met het project 95 gezinnen, maar achter dat cijfer schuilt veel tijd.

‘Het is voor mij echt zoeken geweest hoe je met een vrijstelling van maar 20 % voor het project die kwetsbare gezinnen kan ontmoeten’, geeft Nena aan. ‘Het feit dat ik veel gezinnen in het opvangcentrum van Fedasil heb bezocht en verschillende bezoeken zo kon combineren op een dag, heeft wel geholpen. Af en toe lukt het ook om via telefoon alles te bespreken en dan bezorgen de ouders me de nodige documenten via email. Ook de fijne samenwerking met de polioverantwoordelijke van de gemeente, de brugfiguur van de gemeente en de maatschappelijk werkster van het Sociale Huis zorgt ervoor dat we zoveel gezinnen bereikt hebben. We houden elkaar op de hoogte van huisbezoeken of andere contacten waardoor we sneller vooruitgang boeken.’

Aanklampend werken vraagt tijd

Ook Griet geeft aan dat het zwaarder is dan het cijfer 95 doet vermoeden: ‘Voortdurend aan de kar trekken, 4 tot 5 keer contact opnemen vooraleer je werkelijk kan afspreken, vaccinatiegegevens uit het thuisland die op zich laten wachten ... het is belastender dan ik dacht bij de start van het project. Ik merk ook dat scholen niet altijd de correcte contactgegevens van kwetsbare ouders hebben. Bovendien kruipt er heel veel tijd in administratief werk zoals het opzoeken en registreren van vaccinaties in Vaccinnet of het opmaken van de toestemmingsformulieren voor de inhaalvaccins.’

Dat de administratie soms ingewikkeld is, heeft ook deels te maken met het

feit dat het een project is van de Huizen van het Kind Koksijde en Regio Ieper. Griet legt uit: ‘Zij willen al hun minderjarigen met vaccinatieachterstand op hun grondgebied bedienen, ook als ze buiten de regio schoollopen en dus door een ander CLB worden begeleid. Zo volgden we dus bijvoorbeeld enkele leerlingen die in de OKAN-klas in Roeselare of Menen zaten. Dat zijn scholen die niet bediend worden door VCLB Ieper, VCLB Veurne-Diksmuide-Westkust of CLB GO! Westhoek. Soms wordt het dan ingewikkeld: andere CLB's hebben andere documenten (bv. vragenlijsten medisch onderzoek) waarmee ze willen werken. Het is soms zoeken tot je de juiste

documenten hebt. Ook de registratie van onze activiteiten in LARS is niet evident: wij hebben voor de leerlingen buiten ons werkingsgebied immers geen toegang tot hun LARS-dossier.’

Begrijpen we elkaar?

Syrië, Irak, Polen, Rusland, Afghanistan ... we tellen minstens 25 landen van waaruit de gezinnen die Griet en Nena bereiken, afkomstig zijn. Toch blijken taalbarrières in de praktijk sneller overbrugd dan aanvankelijk gedacht, volgens Nena: ‘Verrassend genoeg heb ik bijna nooit een tolk moeten inschakelen tijdens mijn

Foto: Paul De Bruin

Outreachend werken met vaccinaties bij kwetsbare leerlingen: 5 tips van Nena en Griet

1. Durf aanklappend te werken. Benader ouders actief, zonder hen los te laten. Geef niet op als ze (weer) eens niet opdagen op een afspraak.
2. Heb respect voor het tempo van de ouders. De toestemming tot vaccinaties moet je verdienen. Je krijgt die pas als je het volle vertrouwen van de ouders wint.
3. Heb respect voor cultuurverschillen. Vooral bij contactnames of huisbezoek is de begroeting van belang, bijvoorbeeld de manier waarop je binnenstapt (met of zonder schoenen?).
4. Durf te communiceren ook al is je Engels, Frans of Duits niet perfect. Hanteer indien nodig iconen, vertaalapps op de smartphone en vooral je lichaamstaal.
5. Werk op maat van de ouders als je hen ontmoet: de ene ontvangt je liever thuis, de ander verkiest een afspraak op school, nog een ander op het CLB, met een vertrouwenspersoon of zonder, met de papa of zonder, met de oma of zonder ...

gesprekken met ouders. Sommige ouders blijken voldoende Engels, Nederlands of Frans te spreken. Anderen schakelen vrienden of familie in om te helpen vertalen. Sommige ouders hebben ook een app op hun smartphone om moeilijke woorden te vertalen. Uiteindelijk heb ik maar bij een drietal gezinnen een tolk ingeschakeld omdat de communicatie heel stroef verliep.'

Taalbarrières zijn sneller overbrugd dan aanvankelijk gedacht.

'We hebben ook folders over wat het CLB doet en uitleg over vaccinaties in verschillende talen', zegt Griet. 'Als ze dat wensen, kunnen ze ook een toestemmingformulier voor de vaccinaties in een andere taal (bv. Frans, Farsi) ondertekenen.'

Op bezoek bij mensen thuis

Zowel Nena als Griet vertellen dat er tijdens de huisbezoeken vaak een compleet nieuwe wereld voor hen openging.

'In het begin was ik enorm zenuwachtig als ik op huisbezoek ging', geeft Nena toe. 'Ik had nog niet zo veel ervaring met andere culturen en godsdiensten. Maar eigenlijk werd ik vaak heel hartelijk verwelkomd. Die warmte van mensen zal me altijd bijblijven. Van hun gastvrijheid kunnen wij nog veel leren. In de meeste gezinnen had ik contact met de man van het gezin. De vrouwen bleven meer op de achtergrond, en dat vond ik niet altijd makkelijk.'

'Je stapt soms letterlijk een andere wereld binnen met kledij, muziek en gewoonten

Op het 18e Valentijnsvaccinatiesymposium in februari ontving Nena voor het project Gezondheidszorg bij kwetsbare kinderen en jongeren de Academy Award voor meest waardevolle lezing.

uit een ander land', zegt Griet. 'Voor de start van dit project had ik op die manier nog niet zoveel kennism gemaakt met die andere culturen in Ieper. De maatschappij is diverser dan ik dacht.'

'Ik begin altijd heel voorzichtig aan een huisbezoek' gaat Nena verder. 'Wat afwachtend zijn en me empathisch opstellen. Het is belangrijk dat ze jou geloven over wat je doet en wat het CLB is. Grote overtuigingskracht heb ik niet nodig gehad. Als je mensen op hun gemak stelt, loopt het meestal wel los.'

We maken het verschil

Al die inspanningen en tijd blijken hun effect niet te missen. 'In de groep van 105 kinderen en jongeren die ik bereikte heb ik uiteindelijk maar in twee gezinnen geen toestemming gekregen om de vaccinaties in orde te brengen', zegt Griet enthousiast. 'Alle anderen gaven hun toestemming en de vaccinaties van deze kinderen is of komt binnenkort dus in orde. Kinderen van wie we de ouders soms al 4 tot 6 jaar tevergeefs probeerden te bereiken, kregen we nu wel mee in ons verhaal. Dat is toch fantastisch.'

Vaccinaties blijken soms ook een ingangspoort te zijn voor het bieden van andere zorg aan een gezin, zo vertelt Griet. 'Een verhaal dat me altijd zal bijblijven, is dat van een kleutertje uit een Pools gezin. Ik had al verschillende keren via telefonisch contact proberen op te nemen met de mama omdat de vaccinaties van haar dochter niet in orde waren. Maar ik kon haar nooit bereiken en ik kwam niet verder. Dus sprong ik op een dag mijn fiets op en belde aan bij hen thuis. Ze deed de deur op een heel klein kiertje open, maar ze verstond me heel moeilijk. We kwamen nauwelijks tot een gesprek en ze gaf zelf aan dat ze er graag iemand bij had om te vertalen. Toen ik de volgende keer met een tolk langsging, mochten we na een tijdje toch binnen. Ze vertelde ons dat het vooral haar man was die tegen vaccineren was, maar ook dat hij haar helemaal isoleerde. Ze mocht niet buitenkomen en werd ook mishandeld door hem. Na een aantal tussenkomsten is de mama met haar kinderen naar een vluchthuis kunnen gaan.'

Ik zou het ook graag opentrekken naar andere disciplines en domeinen.

Wat brengt de toekomst?

De projectmiddelen stopten einde schooljaar 2016-2017, maar het is de bedoeling dat de werking verdergezet wordt.

Griet: 'We hebben het draaiboek dat al bestond, geactualiseerd. Vooral bij de start van een traject hebben we een aantal dingen verbeterd zodat het aanmelden van nieuwe anderstalige nieuwkomers vlotter verloopt. Bijvoorbeeld, we versterken de doorstroming van informatie vanuit de school naar het CLB als er nieuwe leerlingen binnenkomen in de loop van het jaar. We screenen ook alle dossiers van alle nieuwkomende leerlingen op vlak van vaccinatiestatus en bij onvolkomenheden nemen we rechtstreeks contact op met het gezin om informatie en toestemming te vragen tot vaccinatie.'

'Ik zou het ook graag opentrekken naar andere disciplines en domeinen', zegt Nena. De focus van het project lag op gezondheidszorg. Ik merkte bij sommige huisbezoeken dat ik graag een collega van een andere discipline erbij had gehad. De gesprekken met ouders gingen soms over veel meer dan over gezondheid. In die situaties kan het zijn dat we nu het gezin contacteren samen met een sociaal werker.'

Meer info?

Wil je als CLB meer weten over dit project of het draaiboek eens inkijken? Neem dan contact op met Nena Floré via vena.flore@clb-ieper.be.

I Deze medewerkster wenst anoniem te blijven. Griet Devos is een pseudoniem.